

ویژگی‌های مطلوب استادان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر از دیدگاه دانشجویان

فیروز کیومرثی*

دکتر کامبیز کامکاری**

شهره شکرزاده***

چکیده: در این تحقیق به ویژگی‌های مطلوب استادان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر از دیدگاه دانشجویان پرداخته شده و سؤال اصلی تحقیق بدین شرح مطرح گردید که ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی چیست؟ با تأکید بر اینکه ویژگی‌های مطلوب استادان به‌عنوان متغیر وابسته در سه حیطه آموزشی، رفتاری و اخلاقی عنوان گردید، هدف اصلی تحقیق به بررسی ویژگی‌های آموزشی، رفتاری و اخلاقی استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی معطوف می‌باشد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر را تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر تشکیل می‌دهند که در رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی مشغول به تحصیل می‌باشند که از این تعداد، ۱۲۰ نفر از دانشجویان رشته هنر، ۱۲۰ نفر از دانشجویان رشته فنی-مهندسی، ۱۲۰ نفر از دانشجویان علوم پایه، ۱۲۰ نفر از دانشجویان تربیت‌بدنی و ۱۲۰ نفر نیز از دانشجویان رشته علوم انسانی به‌عنوان نمونه تحقیق، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم (سیستماتیک)^۱ انتخاب شده‌اند. ابزار مورد استفاده در این تحقیق، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته می‌باشد که ضریب اعتبار پرسش‌نامه $\alpha = 0/87$ بوده و با استفاده از روش آلفای کرونباخ به دست آمده است. مدل‌های آماری t تک گروهی به‌منظور بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به ویژگی‌های استاد مطلوب و تحلیل واریانس یک‌طرفه که به‌منظور مقایسه دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی در زمینه ویژگی‌های استاد مطلوب است. در نهایت، یافته‌های تحقیق نشان داد که از دیدگاه دانشجویان هنر، علوم پایه و تربیت‌بدنی، ویژگی‌های آموزشی و ویژگی‌های رفتاری از مهم‌ترین ویژگی‌های استادان مطلوب محسوب می‌شوند.

واژه‌های کلیدی: فشار آورها، فشار آورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر F_Kiumarsi@yahoo.com

** عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر K.Kamkari@g-mail.com

*** پژوهشگر و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر Sh.Shokrzadeh@g-mail.com

مقدمه

بررسی ویژگی‌های استاد مطلوب و ارایه الگویی از استاد مطلوب برای هر نظام آموزشی و تربیتی شاید یکی از اساسی‌ترین گام‌ها باشد، چرا که غایت اصلی آموزش و پرورش، ساختن و پرداختن انسان است. این مهم حاصل نمی‌شود مگر در سایه روشنگری‌هایی که حاصل و ره‌آورد ترسیم چهره مطلوبی از استاد در قالب نظام‌های تربیتی آموزشی باشد.

آموزش و پرورش به‌عنوان بخشی از فلسفه عملی، از حوزه‌های معرفتی و علوم مختلف، جهت رسیدن به هدف‌های خود که در راس آن انسان‌سازی قرار دارد، بهره می‌گیرد. آموزش و پرورش در جهت روشن‌تر کردن اصول و مبانی و همچنین برای رسیدن به مقاصد و اهداف غایی خود از علوم (حوزه هست‌ها) و فلسفه و دین و عرفان (حوزه باید‌ها)، بهره می‌برد. در مقوله اول، علمی مانند روان‌شناسی و جامعه‌شناسی و قوم‌شناسی بیشترین خدمت را به تعلیم و تربیت برای کشف و توصیف فرایندهای یاددهی - یادگیری و تأثیر جامعه و بافت اجتماعی بر تعلیم و تربیت ارایه داده‌اند. اما در خصوص تعیین ایده‌آل‌ها، کمال مطلوب‌ها و اهداف غایی فلسفه و ادیان بیشترین تأثیر را بر تعلیم و تربیت داشته‌اند (ناعمی، ۱۳۸۳).

در نظام تربیتی کشور ما که تا حد زیادی از نداشتن یک فلسفه تربیتی منسجم و معنی‌دار رنج می‌برد و تا رسیدن به آن راه دشواری در پیش است، طبعاً الگویی منسجم و روشن از استاد مطلوب که قاعده‌تاً باید تحت یک فلسفه تربیتی، مشخص و متمایز تعریف گردد و به همین سبب با نگاهی به اهداف آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران مشاهده می‌شود که این اهداف با ملاک قرار دادن موازین اخلاقی و رفتاری، بسیار کلی مطرح شده است و به دلیل عدم برخورداری از یک زیربنای نظری استوار، تاکنون طرح مشخصی از استاد مطلوب در آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران نبوده است (شریعتمداری، ۱۳۷۴).

برای ترسیم الگویی از استاد مطلوب که بتواند قابلیت کاربرد در قالب برنامه‌های درسی دوره‌های مختلف تحصیلی را دارا باشد، بایستی به خویش‌شن خویش و استمداد و بهره‌گیری از منابع و متون دینی برگشت. بدین ترتیب مشاهده می‌شود بدون عنایت به داشتن یک طرح انسان‌شناسی مطلوب که در آن انسان فرهیخته نظام تربیتی در هر یک از مقاطع تحصیلی به تفکیک و در کل به‌عنوان خروجی نظام آموزش عمومی، مدنظر می‌باشد، نه تنها کل فرایند تعلیم و تربیت از مرحله طراحی اهداف تا ارزشیابی مورد ایراد و اشکال قرار می‌گیرد، بلکه در آستانه قرن بیست و یکم که صحنه رقابت و هم‌آوردی محصولات نظام تربیتی در تعیین نسبت خود با ظهور و بروز تکنولوژی

ارتباطات و اطلاعات است، عملاً خلع سلاح خواهیم بود و یارای مقابله با رقبای سرسخت وجود نخواهد داشت و نمی‌توان به ارائه الگوی مناسبی از استاد مطلوب پرداخت (رهنما، ۱۳۸۷).

ابهامات گوناگونی پیرامون ویژگی‌های استاد مطلوب و شایسته، که بتواند از لحاظ آموزشی، رفتاری و حتی اخلاقی و عاطفی به گونه‌ای مناسب اقدام نماید، وجود دارد. عده‌ای معتقدند که استاد مطلوب، استادی است که در رشته تحصیلی خود تبحر داشته و بتواند تخصص فزاینده‌ای را در امور مرتبط با رشته تحصیلی مربوطه به نمایش بگذارد و تسلط کاملی را در حیطه‌های مرتبط با رشته خود نشان دهد (دیوانگاهی، ۱۳۸۲).

از سویی دیگر بعضی از افراد اعتقاد دارند که استاد مطلوب، لقب کسانی است که بتوانند به گونه‌ای عملی و رفتاری از اطلاعات خود استفاده نموده و تنها به نظریه‌ها و ادبیات نظری تأکید نکنند؛ به عبارتی دیگر، استاد مطلوب استادی است که اطلاعات و آموخته‌های خود را به گونه‌ای کاربردی و عملی به صحنه ظهور می‌رساند (شعبانی، ۱۳۸۲).

در نهایت، عده‌ای از افراد نیز بر این باورند که استاد مطلوب، فردی است که توانایی پرورش امور اخلاقی به دانشجویان را دارا بوده و بتواند آن‌ها را از لحاظ اخلاقی، عاطفی و احساسی هدایت نمایند (میری، ۱۳۸۰).

در این میان، عده‌ای پا را فراتر نهاده و تلفیقی از سه نوع ویژگی مزبور را در پیش می‌گیرند و بر این امر متفق‌القولند که استاد مطلوب و شایسته، در برگیرنده تمامی عوامل مذکور بوده و باید هم در حیطه‌های آموزشی و هم در حیطه‌های رفتاری و اخلاقی، به گونه‌ای چشمگیر بر دانشجویان تأثیر گذاشته و به بروز تغییر نگرش و تغییر رفتار در آن‌ها منجر شود (نودینگز، ۱۹۹۸).

شایان ذکر است مطرح شود، هر چند که همپوشی قابل توجهی بین ویژگی‌های رفتاری با ویژگی‌های اخلاقی مشاهده می‌شود، ولی رعایت عدل و انصاف، احساس مسئولیت و رعایت آداب اجتماعی به‌عنوان یکی از ملاک‌های تمایزگذاری الگوهای رفتاری و اخلاقی شناخته می‌شود. همچنان که مطهری در کتاب «تعلیم و تربیت اسلامی»، تزکیه و تهذیب را برای بروز ویژگی‌های اخلاقی به‌عنوان شرط ضروری مطرح می‌کند. وی عنوان می‌کند که رفتارهای معلمان معرفه دقیق از جنبه‌های درونی آن‌ها می‌باشد ولی با استفاده از تزکیه و تهذیب می‌توانند به صیانت ذات دست یافته و قرب الهی را به‌دست آورند. به بیان دیگر ویژگی‌های اخلاقی معرفه‌ای از آداب و اصول تعلیم و تربیت اسلامی است (مهرمحمدی، ۱۳۷۹).

با رجوع به پیشینه تحقیقات انجام گرفته در زمینه موضوع تحقیق حاضر، می‌توان به تحقیق فرالی^۱ (۲۰۰۶)، تأکید کرد که پیرامون بررسی ویژگی استاد مطلوب از دیدگاه مدیران و معاونان دانشگاه انجام شده است. بدین ترتیب که پس از نظرسنجی از تمامی مدیران و معاونان، مشخص شد که مدیران و معاونان، ویژگی‌های استاد مطلوب را در داشتن ویژگی‌های آموزشی- پژوهشی و پس از آن ویژگی‌های اخلاقی می‌دانند.

از تحقیقات دیگری که در این زمینه انجام شده، می‌توان به تحقیق سیانسیالو^۲ (۲۰۰۷)، اشاره کرد که به نام مقایسه‌ی دیدگاه دانشجویان مؤنث و مذکر در زمینه ویژگی‌های استاد خوب عنوان شده است. با توجه به یافته‌های تحقیق فوق، مطرح می‌شود که از نظر دانشجویان مؤنث، استاد خوب باید دارای ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری مناسب باشد؛ در حالی که از دیدگاه دانشجویان مذکر، یک استاد خوب باید دارای ویژگی‌های آموزشی و پژوهشی مناسب باشد.

در تحقیق دیگری که توسط کلارمین^۳ (۲۰۰۸)، تحت عنوان بررسی ویژگی‌های مدرسان دانشگاه، از دیدگاه دانشجویان و استادان هیأت علمی دانشگاه انجام شده است، مطرح شده که دانشجویان ویژگی‌های یک مدرس مناسب را در داشتن ویژگی‌های اخلاقی و رعایت اصول و قوانین اخلاقی و رفتاری عنوان نموده‌اند؛ در حالی که استادان هیأت علمی دانشگاه، به ویژگی‌های آموزشی از قبیل تدریس مناسب، پیروی از منابع جدید و انجام فعالیت‌های پژوهشی اشاره کرده‌اند.

در تحقیق ریچاردسون^۴ (۲۰۰۸)، نیز که پیرامون بررسی ویژگی‌های معلم خوب از دیدگاه دانشجویان انجام شده است، با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی، چنین آمده که دانشجویان ویژگی‌های معلم خوب را در چهار حیطه اخلاقی، آموزشی، پژوهشی و رفتاری مطرح کرده‌اند. وی با بهره‌گیری از مدل معادلات ساختاری، در یافته‌های خود عنوان کرده که از دیدگاه دانشجویان، بالاترین میزان ضریب را ویژگی‌های اخلاقی و پس از آن آموزشی به خود اختصاص می‌دهند.

در تحقیقی که توسط کاردینالز^۵ (۲۰۰۷)، پیرامون بررسی ویژگی‌های استادان برجسته دانشگاه بیل براون صورت گرفته، وی با بررسی ۱۲۴ استاد برجسته دانشگاه مذکور و استفاده از روش آماری تحلیل عامل، مطرح نمود که استادان برجسته دارای ویژگی‌هایی مثل ویژگی‌های اخلاقی و

1- Frally

2- Ciancialow

3- Clarmine

4- Richardson

5- Cordinals

آموزشی می‌باشند.

در تحقیق دیگری که توسط مارکز^۱ (۲۰۰۶)، پیرامون بررسی عوامل مؤثر بر ویژگی‌های استادان مطلوب صورت گرفته، با استفاده از روش تحلیل مسیر مشخص شده است که عوامل آموزشی (سواد اطلاعاتی) استادان یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر ویژگی‌های استادان مطلوب می‌باشد.

همچنین، در تحقیق دیگری که توسط آخوند(۱۳۸۳)، تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر مقبولیت معلمان و کارکنان مدارس راهنمایی و متوسطه از نظر مدیران شهر پیشوا صورت گرفته است که بی‌ارتباط با موضوع تحقیق حاضر نیست، مطرح شده است که از دیدگاه مدیران یکی از ویژگی‌های مهم معلمان، دارا بودن تخصص علمی بالا و ارزش‌های علمی که در حیطه عوامل آموزشی جای می‌گیرند، می‌باشد.

با وجود این، هنوز هم در زمینه ارایه ویژگی‌های استاد مطلوب، ابهامات گوناگونی وجود دارد که این‌گونه ابهامات به برپایی تحقیقاتی در این زمینه منجر شده است. در این تحقیق نیز پژوهشگر درصدد بررسی و شناسایی ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان بوده و در این میان از دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی، به‌عنوان نمونه تحقیق حاضر بهره‌مند شده است. از این‌رو، سؤال اصلی تحقیق بدین ترتیب مطرح می‌گردد که: ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی چیست؟

همچنین، سؤالات فرعی نیز به شرح زیر مطرح می‌گردند:

- استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی، از لحاظ ویژگی‌های آموزشی در چه وضعیتی قرار دارند؟
- استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی، از لحاظ ویژگی‌های رفتاری در چه وضعیتی قرار دارند؟
- استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی از لحاظ ویژگی‌های اخلاقی در چه وضعیتی قرار دارند؟
- از این‌رو، شناسایی ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان حایز اهمیت بوده و می‌تواند گره‌گشای بسیاری از مسایل و مشکلاتی باشد که امروزه در استادان هیأت علمی و

حق‌التدریس به چشم می‌خورد. در نهایت، می‌توان اینگونه مطرح نمود که انجام تحقیقاتی پیرامون مسایل و مشکلات مرتبط با دانشجویان، استادان و به‌خصوص دانشگاه، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار بوده و در حقیقت اینگونه می‌توان عنوان کرد که ضروری است تا اینگونه مسائل و مشکلات به گونه‌ای واضح و شفاف، مطرح شوند.

به بیانی دیگر، یکی از عمده‌ترین مسایل و مشکلاتی که در ارتباط بین استادان با دانشجویان، در دانشگاه، مشاهده می‌شود، عدم برخورداری استادان از ویژگی‌های مطلوب و درخور شأن استادی می‌باشد (عسگریان، ۱۳۸۳).

با نظرسنجی از بسیاری از دانشجویان و مطلع شدن از نقطه نظرات آنها، مشاهده می‌شود که اکثریت دانشجویان معتقدند از ویژگی‌های مطلوب یک استاد، می‌توان به میزان تسلط و آگاهی وی در حیطه درس مربوطه و دارا بودن مدرک تخصصی بالا اشاره نمود. همچنین، ویژگی‌های رفتاری، اخلاقی و حتی ظاهری استادان دانشگاه از مهم‌ترین عواملی است که می‌تواند دانشجو را تحت تأثیر قرار داده و ایجاد انگیزه در آنها نماید.

از مهم‌ترین ویژگی‌های رفتاری و اخلاقی استادان می‌توان به رعایت موازین اخلاقی، خوش‌برخورد بودن، صبور بودن، انعطاف‌پذیر بودن، استفاده از منابع جدید و به‌روز، حتی به‌روز بودن استاد و اهل مطالعه بودن؛ از سویی دیگر به موقع سروکلاس آمدن، داشتن ظاهری آراسته و مناسب همه و همه از مواردی‌اند که می‌توانند در ارتباط با دانشجویان در سرکلاس درس مؤثر واقع شوند.

از این‌رو، ضروری است تا ویژگی‌های مطلوب استادان شناسایی شود تا از این طریق ارتباط عمیق‌تری با دانشجویان ایجاد گردد و فضای حاکم در کلاس درس به سوی پیشرفت و ارتقای علمی سوق داده شود.

در نهایت، ضرورت توجه به استاد مطلوب در نظام آموزشی به‌ویژه در کشور ما از آنجا بیشتر اهمیت داده می‌شود که اسلام به‌عنوان مبنای جهان‌بینی و حرکت فکری ما که قاعداً تأکید بر جهت‌گیری‌های اساسی نظام تربیتی ما را تعیین نماید، جزو مکاتب و ایدئولوژی‌هایی است که از انسان‌شناسی کامل و جامعی برخوردار است و حق تعالی کامل‌ترین تصویر از انسان و شیوه‌ی تربیت او به‌دست داده است (شریعتمداری، ۱۳۸۱). البته این مهم با بررسی بیشتر و کاوش در متون دینی که در راس آن قرآن کریم و نهج‌البلاغه قرار دارد، به‌دست می‌آید.

در این تحقیق یک هدف اصلی، سه هدف فرعی و یک هدف کاربردی به شرح زیر مطرح می‌شوند:

هدف اصلی: بررسی ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی.

همچنین، اهداف فرعی نیز به شرح زیر عنوان می‌شوند:

بررسی ویژگی‌های آموزشی استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی.

بررسی ویژگی‌های رفتاری استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی.

بررسی ویژگی‌های اخلاقی استادان مطلوب، از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی.

در نهایت، اهداف کاربردی به شرح زیرند:

ارایه راهکارهای اصولی جهت افزایش ویژگی‌های مطلوب استادان با تأکید بر رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی.

روش

در تحقیقات توصیفی، از نوع زمینه‌یابی پژوهشگر تنها به بررسی ارتباط بین متغیرهای تحقیق و پدیده‌های طبیعی می‌پردازد و از اعمال متغیر مستقل و دستکاری به هر طریقی، خودداری می‌شود. از سویی دیگر، با توجه به اینکه در تحقیقات توصیفی، توان دستکاری متغیرهای مستقل وجود ندارد و در تحقیق فوق نیز پژوهشگر متغیر مستقلی را مورد دستکاری قرار نداده، بنابراین روش تحقیق حاضر در حیطه تحقیقات توصیفی جای گرفته و از نوع زمینه‌یابی می‌باشد.

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش انتخاب نمونه

جامعه‌ی تحقیق حاضر را تمامی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر تشکیل می‌دهند که در رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت بدنی مشغول به تحصیل می‌باشند. با توجه به اینکه توان تهیه فهرستی از اعضای جامعه مقدر بوده و می‌توان لیستی از

اسامی اعضای جامعه تهیه نمود، از این رو جامعه تحقیق حاضر در حیطه جوامع محدود^۱ جای می‌گیرد.

با توجه به اینکه در تحقیقات توصیفی و زمینه‌یابی که به نظر سنجی از نمونه‌های تحقیق پرداخته می‌شود، تعداد حجم نمونه ۱۲۰ نفر مکفی است (دلاور، ۱۳۸۶)، از این رو، در این تحقیق نیز تعداد ۱۲۰ نفر از دانشجویان رشته هنر، ۱۲۰ نفر از دانشجویان رشته فنی-مهندسی، ۱۲۰ نفر از دانشجویان علوم پایه، ۱۲۰ نفر از دانشجویان تربیت‌بدنی و ۱۲۰ نفر نیز از دانشجویان رشته علوم انسانی به‌عنوان نمونه تحقیق، با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی منظم (سیستماتیک)^۲ انتخاب شده‌اند.

ابزار پژوهش

ابزار مورد استفاده در این تحقیق، پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته می‌باشد که شامل ۳۰ سؤال ۵ گزینه‌ای است و با توجه به طیف لیکرت (از بسیار زیاد تا بسیار کم) اندازه‌گیری می‌شود. ضریب اعتبار پرسش‌نامه $\alpha = 0/87$ بوده، که با استفاده از روش آلفای کرونباخ و با استفاده از نرم افزار SPSS ورژن ۱۶ به‌دست آمده است. لازم به ذکر است که پس از تدوین سؤالات، پرسش‌نامه به تأیید استادان و کارشناسان مربوطه و همچنین روان‌سنجان خبره رسیده و با صلاح‌دید کارشناسان فوق، می‌توان عنوان نمود که پرسش‌نامه دارای روایی صوری (ظاهری) و روایی محتوایی و سازه می‌باشد.

مدل آماری در این تحقیق، عبارتند از t تک گروهی به‌منظور بررسی دیدگاه دانشجویان نسبت به ویژگی‌های استاد مطلوب و تحلیل واریانس یک‌طرفه که به‌منظور مقایسه دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی-مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی در زمینه ویژگی‌های استاد مطلوب مورد استفاده واقع شده است.

یافته‌ها

جهت آزمون فرضیه تحقیق و دیدگاه نمونه‌ها، از مدل آماری t تک گروهی و همچنین تحلیل واریانس یک طرفه به منظور مقایسه دیدگاه نمونه‌ها به شرح زیر استفاده شد:

جدول ۱: t تک گروهی مرتبط با بررسی وضعیت موجود دیدگاه نمونه‌های تحقیق نسبت به

ویژگی‌های «آموزشی» استاد مطلوب

سؤال	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	تعداد	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱	استفاده از تکنولوژی و وسایل کمک آموزشی	۳	۳/۴۷	۱/۳۷	۶۰۰	۸/۴۱	۵۹۹	۰/۰۱
۲	استفاده از مثال‌های عینی و عملی	۳	۳/۶۹	۱/۰۵	۶۰۰	۱۶/۰۴	۵۹۹	۰/۰۱
۳	به روز بودن و آگاهی به مسایل علمی	۳	۳/۷۱	۱/۵۸	۶۰۰	۱۱/۱۲	۵۹۹	۰/۰۱
۴	دارا بودن مدرک تخصصی مرتبط	۳	۳/۸۰	۱/۱۶	۶۰۰	۱۶/۹۳	۵۹۹	۰/۰۱
۵	آشنایی با شیوه‌های تدریس	۳	۴/۰۱	۱/۰۷	۶۰۰	۲۳/۰۸	۵۹۹	۰/۰۱
۶	داشتن اهداف آموزشی	۳	۳/۶۸	۱/۱۳	۶۰۰	۱۴/۷۶	۵۹۹	۰/۰۱
۷	طراحی سؤالات مناسب	۳	۳/۷۵	۱/۱۷	۶۰۰	۱۵/۸۰	۵۹۹	۰/۰۱
۸	مطالعه عمیق مطالب	۳	۳/۷۹	۱/۱۴	۶۰۰	۱۷/۰۸	۵۹۹	۰/۰۱
۹	استفاده از آزمایشگاه در حیطه دروس مطالب	۳	۳/۷۶	۱/۱۹	۶۰۰	۱۵/۶۱	۵۹۹	۰/۰۱
۱۰	ایجاد بحث‌های گروهی	۳	۳/۹۵	۱/۰۷	۶۰۰	۲۱/۶۷	۵۹۹	۰/۰۱
	آموزشی	۳	۳/۷۶	۰/۴۱	۶۰۰	۴۵/۳۸	۵۹۹	۰/۰۱

با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی گویه‌ها وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه در تمامی گویه‌ها، میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری است، عنوان می‌شود که از دیدگاه دانشجویان، عوامل فوق بیشتر از حد متوسط به‌عنوان ویژگی‌های استاد مطلوب مطرح می‌باشند.

جدول ۲: t تک گروهی مرتبط با بررسی وضعیت موجود دیدگاه نمونه‌های تحقیق نسبت به

ویژگی‌های «رفتاری» استاد مطلوب

سؤال	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	تعداد	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۱۱	حضور به موقع در کلاس	۳	۳/۶۳	۰/۹۶	۶۰۰	۱۶/۲۳	۵۹۹	۰/۰۱
۱۲	توانایی و تسلط در اداره کلاس	۳	۳/۵۶	۱/۱۰	۶۰۰	۱۲/۵۰	۵۹۹	۰/۰۱
۱۳	عدم تبعیض و برخورد عادلانه	۳	۳/۴۴	۱/۴۰	۶۰۰	۷/۶۹	۵۹۹	۰/۰۱
۱۴	مهارت در انتقال و سازماندهی مطالب	۳	۳/۷۷	۱/۱۵	۶۰۰	۱۶/۲۷	۵۹۹	۰/۰۱
۱۵	خوش برخورد بودن	۳	۳/۶۱	۱/۲۴	۶۰۰	۱۲/۰۹	۵۹۹	۰/۰۱
۱۶	معرفی منابع و سایت‌های جدید و علمی	۳	۳/۸۷	۱	۶۰۰	۲۱/۳۴	۵۹۹	۰/۰۱
۱۷	ایجاد انگیزه در دانشجویان	۳	۳/۷۷	۱/۰۹	۶۰۰	۱۷/۱۷	۵۹۹	۰/۰۱
۱۸	آشنایی با روش تحقیق و پژوهش	۳	۳/۷۲	۰/۹۴	۶۰۰	۱۸/۶۴	۵۹۹	۰/۰۱
۱۹	تسلط به آخرین یافته‌های علمی	۳	۳/۷۶	۱/۰۹	۶۰۰	۱۷	۵۹۹	۰/۰۱
۲۰	کاربردی بودن مطالب در کلاس	۳	۳/۶۶	۱/۲۳	۶۰۰	۱۳/۲۲	۵۹۹	۰/۰۱
	رفتاری	۳	۳/۶۸	۰/۴۰	۶۰۰	۴۱/۵۰	۵۹۹	۰/۰۱

با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی گویه‌ها وجود دارد. بنابراین، با توجه به اینکه در تمامی گویه‌ها، میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری است، عنوان می‌شود که از دیدگاه دانشجویان، عوامل فوق بیشتر از حد متوسط به‌عنوان ویژگی‌های استاد مطلوب مطرح می‌باشند.

جدول ۳: t تک گروهی مرتبط با بررسی وضعیت موجود دیدگاه نمونه‌های تحقیق نسبت به

ویژگی‌های «اخلاقی» استاد مطلوب

سؤال	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	تعداد	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
۲۱	رعایت آداب اجتماعی	۳	۳/۳۰	۱/۴۳	۶۰۰	۵/۱۲	۵۹۹	۰/۰۱
۲۲	انعطاف‌پذیر بودن	۳	۳/۳۲	۱/۳۸	۶۰۰	۵/۷۷	۵۹۹	۰/۰۱
۲۳	رعایت انضباط و قواعد	۳	۳/۳۷	۱/۴۰	۶۰۰	۶/۴۷	۵۹۹	۰/۰۱
۲۴	دارای اعتماد به نفس	۳	۳/۳۹	۱/۳۶	۶۰۰	۷/۰۲	۵۹۹	۰/۰۱
۲۵	نداشتن نگاه تحقیرآمیز	۳	۳/۳۲	۱/۳۶	۶۰۰	۵/۸۷	۵۹۹	۰/۰۱
۲۶	داشتن احساس مسئولیت	۳	۳/۳۵	۳/۰۸	۶۰۰	۲/۸۰	۵۹۹	۰/۰۱
۲۷	برخورداری از ویژگی انتقادپذیری	۳	۳/۳۹	۱/۳۳	۶۰۰	۷/۱۷	۵۹۹	۰/۰۱

۰/۰۱	۵۹۹	۳/۷۴	۶۰۰	۱/۲۸	۳/۱۹	۳	دارا بودن روحیه‌ای شاد	۲۸
۰/۰۱	۵۹۹	۴/۶۷	۶۰۰	۱/۲۳	۳/۲۳	۳	ارزشگذاری به شخصیت و استعداد دانشجویان	۲۹
۰/۰۱	۵۹۹	۵/۱۴	۶۰۰	۱/۳۰	۳/۲۷	۳	داشتن تفکر خلاق	۳۰
۰/۰۱	۵۹۹	۱۰/۹۱	۶۰۰	۰/۷۰	۳/۳۱	۳	اخلاقی	

با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، مطرح می‌شود تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی در تمامی گویه‌ها وجود دارد. بنابراین، از آنجایی که در تمامی گویه‌ها، میانگین تجربی بالاتر از نظری است، عنوان می‌شود که از دیدگاه دانشجویان، عوامل فوق بیشتر از حد متوسط به عنوان ویژگی‌های استاد مطلوب مطرح می‌باشند.

جدول ۴: تحلیل واریانس یک‌طرفه مرتبط با بررسی مقایسه‌ای «ویژگی‌های آموزشی استاد مطلوب»

با تأکید بر رشته تحصیلی

ردیف	ویژگی‌های استاد مطلوب	سطوح	میانگین	انحراف معیار	میزان F	سطح معنی‌داری
۱	آموزشی	هنر	۳۶/۴۹	۴/۹۰	۶/۱۲	۰/۰۱
		فنی - مهندسی	۳۸/۱۷	۳/۶۷		
		علوم انسانی	۳۸/۹۰	۳/۴۶		
		علوم پایه	۳۷/۲۴	۴/۲۴		
۲	رفتاری	تربیت بدنی	۳۷/۵۰	۳/۸۸	۶/۲۰	۰/۰۱
		هنر	۳/۵۹	۰/۴۲		
		فنی - مهندسی	۳/۷۶	۰/۳۶		
		علوم انسانی	۳/۷۹	۰/۳۸		
۳	اخلاقی	علوم پایه	۳/۶۱	۰/۴۰	۸۸/۵۴	۰/۰۱
		تربیت بدنی	۳/۶۳	۰/۳۹		
		هنر	۲/۹۷	۰/۶۱		
		فنی - مهندسی	۳/۸۵	۰/۶۰		
		علوم انسانی	۳/۸۴	۰/۵۷		
		علوم پایه	۲/۹۱	۰/۵۱		
		تربیت بدنی	۳	۰/۴۹		

با تأکید بر جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر F به دست آمده، می‌توان مطرح نمود که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ بین میانگین دانشجویان رشته‌های هنر، علوم انسانی، فنی - مهندسی، علوم پایه و تربیت بدنی نسبت به ویژگی‌های آموزشی، رفتاری و اخلاقی وجود دارد.

بنابراین، با رجوع به میانگین‌ها، مطرح می‌شود که از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی و ویژگی‌های آموزشی و رفتاری از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب محسوب می‌شود؛ در حالی که از دیدگاه دانشجویان فنی-مهندسی ویژگی‌های اخلاقی از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب می‌باشد. به عبارتی دیگر در بررسی دیدگاه دانشجویان در پنج رشته مذکور، بالاترین میانگین در ویژگی‌های آموزشی و رفتاری مربوط به رشته‌های علوم انسانی و بالاترین میانگین در ویژگی‌های اخلاقی به ویژگی‌های اخلاقی تعلق می‌یابد.

با توجه به اینکه تمامی مقادیر F از لحاظ آماری معنی‌دار شده است، ضروری می‌باشد تا از آزمون‌های تعقیبی (در صورت همگن بودن واریانس‌ها از آزمون تعقیبی LSD و در صورت ناهمگن بودن واریانس‌ها از آزمون تعقیبی Tamhane's T2) استفاده به عمل آید که به ترتیب به شرح زیر عنوان می‌شوند:

جدول ۵: آزمون تعقیبی Tamhane's T2 مرتبط با جدول ۴ بررسی مقایسه‌ای «ویژگی‌های آموزشی» با تأکید بر

رشته تحصیلی

هنر	علوم انسانی	فنی-مهندسی	علوم پایه	تربیت‌بدنی
هنر	-۱/۶۸	-۱/۴۱	-۰/۷۵	-۱/۰۱
علوم انسانی	۰/۰۵	-۰/۷۲	۰/۹۳	۰/۶۷
فنی-مهندسی	۰/۰۱	-	۱/۶۶	۱/۴۰
علوم پایه	-	۰/۰۱	-	-۰/۲۵
تربیت‌بدنی	-	۰/۰۵	-	-

با توجه به جدول ۵ و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در پنج رشته هنر، علوم انسانی، فنی-مهندسی، علوم پایه و تربیت‌بدنی با تأکید بر «ویژگی‌های آموزشی»، مطرح می‌شود که تفاوت معنی‌داری بین دیدگاه دانشجویان رشته هنر با علوم انسانی و فنی-مهندسی، دانشجویان فنی-مهندسی با علوم پایه و تربیت‌بدنی در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ مشاهده می‌شود.

جدول ۶: آزمون تعقیبی LSD مرتبط با جدول ۴ بررسی مقایسه‌ای «ویژگی‌های رفتاری» با تأکید بر رشته تحصیلی

هنر	علوم انسانی	فنی-مهندسی	علوم پایه	تربیت بدنی
هنر	-۰/۱۶	-۰/۱۹	-۰/۰۲	-۰/۰۴
علوم انسانی	۰/۰۱	-۰/۰۲	۰/۱۴	۰/۱۲
فنی-مهندسی	۰/۰۱	-	۰/۱۷	۰/۱۵
علوم پایه	-	۰/۰۱	-	-۰/۰۲
تربیت بدنی	-	۰/۰۱	-	-

با توجه به جدول ۶ و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در پنج رشته هنر، علوم انسانی، فنی-مهندسی، علوم پایه و تربیت بدنی با تأکید بر «ویژگی‌های رفتاری»، مطرح می‌شود که تفاوت معنی داری بین دیدگاه دانشجویان رشته هنر با علوم انسانی و فنی-مهندسی، دانشجویان علوم انسانی با علوم پایه و تربیت بدنی و دانشجویان فنی-مهندسی با علوم پایه و تربیت بدنی در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ مشاهده می‌شود.

جدول ۷: آزمون تعقیبی Tamhane's T2 مرتبط با جدول ۴ بررسی مقایسه‌ای «ویژگی‌های اخلاقی» با تأکید بر رشته تحصیلی

هنر	علوم انسانی	فنی-مهندسی	علوم پایه	تربیت بدنی
هنر	-۰/۸۷	-۰/۸۶	۰/۰۶	-۰/۰۳
علوم انسانی	۰/۰۱	۰/۰۱	۰/۹۴	۰/۸۴
فنی-مهندسی	۰/۰۱	-	۰/۹۳	۰/۸۳
علوم پایه	-	۰/۰۱	-	-۰/۰۹
تربیت بدنی	-	۰/۰۱	-	-

با توجه به جدول ۷ و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در پنج رشته هنر، علوم انسانی، فنی-مهندسی، علوم پایه و تربیت بدنی با تأکید بر «ویژگی‌های اخلاقی»، مطرح می‌شود که تفاوت معنی داری بین دیدگاه دانشجویان رشته هنر با علوم انسانی و فنی-مهندسی، دانشجویان علوم انسانی با علوم پایه و تربیت بدنی و دانشجویان فنی-مهندسی با علوم پایه و تربیت بدنی در سطح $\alpha = ۰/۰۱$ مشاهده می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

برای ترسیم الگویی از استاد مطلوب که بتواند قابلیت کاربرد در قالب برنامه‌های درسی دوره‌های

مختلف تحصیلی را دارا باشد، بایستی به ویژگی‌های آموزشی، ویژگی‌های رفتاری و ویژگی‌های اخلاقی و استمداد و بهره‌گیری از منابع و متون جدید با تأکید بر الگوهای یادگیری - یاددهی و عوامل مؤثر بر آن، نظری نو افکند.

تجزیه و تحلیل مربوط به بررسی محتوای منابع و متون مورد مطالعه جهت پاسخگویی به این پرسش که ویژگی‌های استاد مطلوب از دیدگاه دانشجویان رشته‌های هنر، فنی - مهندسی، علوم انسانی، علوم پایه و تربیت‌بدنی چیست؟ نشان‌دهنده‌ی آن بود که به علت گستردگی و عمق بحث‌های مرتبط با ویژگی‌های استاد مطلوب به رویکردها و چشم‌اندازهای متفاوتی می‌توان نگریست، لذا در این تحقیق به جهت محدود نمودن دامنه‌ی بحث، از سه ویژگی اصلی که با مرور ادبیات و پیشینه تحقیق و مصاحبه و نظرسنجی از دانشجویان حاصل شده است، اشاره شده و سه ویژگی آموزشی، رفتاری و اخلاقی مدنظر قرار می‌گیرد.

در نهایت، یافته‌های تحقیق نشان داد که از دیدگاه دانشجویان هنر، علوم پایه و تربیت‌بدنی، ویژگی‌های آموزشی و ویژگی‌های رفتاری از مهم‌ترین ویژگی‌های استادان مطلوب محسوب می‌شوند. لازم به ذکر است که یافته‌های فوق در سطح $\alpha = 0/01$ و سطح اطمینان ۹۹ درصد قابل تأیید است. همچنین مشخص گردید که از دیدگاه دانشجویان رشته هنر، علوم پایه و تربیت‌بدنی، ویژگی‌های اخلاقی در استادان نه به‌عنوان مهمترین ویژگی استاد مطلوب محسوب می‌شوند و نه می‌توان آنها را نادیده انگاشت؛ بدین ترتیب که ویژگی‌های اخلاقی، تأثیر اندکی در گرایش به استاد مطلوب بودن، دارد.

همچنین، مشخص گردید که از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی و فنی - مهندسی ویژگی‌های آموزشی، ویژگی‌های رفتاری و اخلاقی از مهم‌ترین ویژگی‌های استادان مطلوب محسوب می‌شوند. لازم به ذکر است، یافته‌های فوق در سطح $\alpha = 0/01$ و با سطح اطمینان ۹۹ درصد قابل تأیید است. از دیدگاه دانشجویان رشته علوم انسانی و فنی - مهندسی، ویژگی‌های فوق از مهمترین ویژگی‌هایی هستند که می‌تواند در یک استاد مطلوب مشاهده شوند.

لازم به ذکر است که در بررسی مقایسه‌ای ویژگی‌های استاد مطلوب در پنج رشته هنر، علوم انسانی، فنی - مهندسی، علوم پایه و تربیت‌بدنی مشخص گردید که از ویژگی‌های آموزشی، در دو گویه «استفاده از تکنولوژی و وسایل کمک آموزشی»، «داشتن اهداف آموزشی» و «ویژگی‌های آموزشی (در کل)» تفاوت معنی‌داری بین رشته‌های فوق مشاهده می‌شود. بدین ترتیب که دانشجویان علوم انسانی بیشتر از دیگر رشته‌ها به دو مورد فوق اشاره نموده‌اند.

همچنین، از ویژگی‌های رفتاری، تنها در گویه «تسلط به آخرین یافته‌های علمی» و «ویژگی‌های رفتاری (در کل)» تفاوت معنی‌داری بین رشته‌های فوق مشاهده می‌شود. بدین ترتیب که دانشجویان رشته علوم انسانی بیشتر از دیگر رشته‌ها به مورد بالا اشاره نموده‌اند.

در نهایت، با تأکید بر ویژگی‌های اخلاقی، مطرح می‌شود که در تمامی گویه‌های مرتبط با ویژگی‌های اخلاقی تفاوت معنی‌داری بین رشته‌های فوق مشاهده می‌شود. بدین ترتیب که از دیدگاه دانشجویان علوم انسانی، «رعایت آداب اجتماعی»، «انعطاف‌پذیر بودن»، «رعایت انضباط و قواعد»، «داشتن احساس مسئولیت»، «دارا بودن روحیه‌ای شاد» و «ارزشگذاری به شخصیت و استعداد دانشجویان» از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب محسوب می‌شود؛ در حالی که از دیدگاه دانشجویان فنی-مهندسی، «دارای اعتماد به نفس بالا»، «نداشتن نگاه تحقیرآمیز»، «برخورداری از ویژگی انتقادپذیری»، «ارزشگذاری به شخصیت و استعداد دانشجویان»، «داشتن تفکر خلاق» و «ویژگی‌های اخلاقی (به صورت کلی)» از مهم‌ترین ویژگی‌های استاد مطلوب می‌باشند.

در نهایت، با مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر و تحقیقات انجام گرفته در خارج از کشور، می‌توان گفت تحقیق حاضر با تحقیقات نودینگز (۱۹۹۸)، که ویژگی‌های استاد مطلوب را در سه حیطه آموزشی، اخلاقی و رفتاری خلاصه می‌کند؛ همچنین، تحقیق فرالی (۲۰۰۶)، که ویژگی‌های استاد مطلوب را از دیدگاه مدیران و معاونین ابتدا ویژگی‌های آموزشی- پژوهشی و سپس ویژگی‌های اخلاقی می‌داند و تحقیق سیانسیالو (۲۰۰۷)، که در بین دانشجویان انجام گرفته و مطرح می‌کند دانشجویان مؤنث ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری و دانشجویان مذکر ویژگی‌های آموزشی و پژوهشی را به عنوان ویژگی‌های استاد خوب در نظر می‌گیرند، همچنین، تحقیق کاردینالز (۲۰۰۷) که به ویژگی‌های آموزشی و اخلاقی تأکید می‌کند و مارکز (۲۰۰۶)، که ویژگی‌های آموزشی را به عنوان ویژگی‌های استادان برجسته ذکر می‌کند، هماهنگ است؛ زیرا در تمامی تحقیقات مذکور مطرح شده است که ویژگی‌های استاد مطلوب در سه حیطه اخلاقی، رفتاری و آموزشی قرار می‌گیرد و ضروری است تا دست‌اندرکاران و مسئولان آموزش و پرورش و همچنین سازمان سنجش نسبت به ویژگی‌های استادان مطلوب که شامل ویژگی‌های آموزشی، اخلاقی و رفتاری می‌شود، توجه ویژه‌ای را مبذول نموده و گزینش و گمارش استادان بر اساس ویژگی‌های مزبور انجام گیرد. همانگونه که از تحقیقات فوق استنباط می‌شود دانشجویان مهمترین ویژگی مطلوب در استادان را به ویژگی‌های اخلاقی و سپس آموزشی و رفتاری در

دانشگاه آزاد اسلامی منوط می‌دانند.

در نهایت در تحقیق ریچاردسون (۲۰۰۸)، نیز که با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی انجام شد، مشخص گردید که ویژگی‌های معلم خوب در چهار حیطه اخلاقی، آموزشی، رفتاری و پژوهشی جای می‌گیرد. لازم به ذکر است که با رجوع تحقیقات انجام شده در داخل کشور نیز می‌توان به تحقیق میری (۱۳۸۰) و آخوند (۱۳۸۳)، اشاره نمود. بدین ترتیب که میری (۱۳۸۰)، به ویژگی‌های اخلاقی و آخوند (۱۳۸۳)، به ویژگی‌های رفتاری استاد مطلوب اشاره کرده‌اند که با یافته‌های تحقیق حاضر همخوانی دارد.

براساس یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهادهایی به شرح زیر مطرح می‌شود:

- با توجه به اینکه در این تحقیق به کنترل متغیرهای مزاحم، از قبیل ویژگی‌های شخصیتی و ... پرداخته نشده است، از این رو پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران بعدی، به ارتباط بین ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان با ویژگی‌های استاد مطلوب نیز مدنظر قرار گیرد.
- از آنجایی که طرح تحقیق حاضر زمینه‌یابی بوده و در حیطه تحقیقات توصیفی جای می‌گیرد، بنابراین، هیچ‌گونه متغیر مستقلی از سوی پژوهشگر اعمال نشده است. از این رو، پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران بعدی، از طرح تحقیق آزمایشی استفاده به‌عمل آورده و با ارایه متغیر آزمایشی، به مقایسه دو گروه کنترل و آزمایش بپردازند.
- با تأکید بر عدم توجه به ویژگی‌های شخصیتی استاد و نادیده گرفتن ویژگی‌های فردی وی، پیشنهاد می‌شود که در مراکز آموزشی و به خصوص دانشگاه‌ها به ویژگی‌های استادان توجه ویژه‌ای مبذول شود.
- با تأکید بر عدم توجه به ویژگی‌های رفتاری استاد و رعایت آداب اجتماعی، ضروری است تا به ویژگی‌های رفتاری استادان توجه نموده و استادانی که از لحاظ رفتاری مناسب‌تر و شایسته‌تر از دیگر استادان می‌باشند، امتیازات ویژه‌ای را برای آنها قایل شد.
- از آنجایی که امروزه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی توجه به ویژگی‌های اخلاقی استادان، نادیده گرفته می‌شود توصیه می‌گردد که به ویژگی‌های اخلاقی استادان نیز تأکید فزاینده‌ای شود و امتیازهای خاصی برای استادانی که از لحاظ اخلاقی، از منزلت بالایی برخوردارند، قایل گردید.
- با تأکید بر عدم توجه به ویژگی‌های آموزشی اطلاعات و آموخته‌های استادان مبنی بر به روز بودن مطالب و سرفصل‌های استادان، پیشنهاد می‌شود که به سرفصل‌های استادان و دروسی که

توسط آنها تدریس می‌شود، عنایت ویژه‌ای نموده و استادانی که از لحاظ محتوا و سرفصل‌های آموزشی از مطالب جدید و به روز بهره‌مند می‌شوند، مورد تشویق ویژه قرار گرفته و به‌ویژه امتیازات مادی شامل افزایش حقوق (از ۲۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان)، استفاده از تسهیلات و امکانات رفاهی - تفریحی (مسافرت، مسکن و ...)، ایجاد فرصت‌های مطالعاتی و ... به آنها اهدا شود.

• برخلاف اینکه امروزه به ویژگی‌های ظاهری استادان توجه می‌گردد، به ویژگی‌های رفتاری، اخلاقی و آموزشی استادان نیز تأکید گردد تا از این طریق بتوان استادان شایسته و مطلوبی را که از لحاظ ویژگی‌های فوق، تفاوت فاحشی را با دیگر استادان نشان می‌دهند، شناسایی و مورد تشویق و حمایت قرار گیرند تا علاوه بر موارد ذکر شده (ارائه امکانات رفاهی - تفریحی، فرصت‌های مطالعاتی و افزایش حقوق و مزایا) از آنها در کارگاه‌های آموزشی دعوت به همکاری شود و از اطلاعات و آموخته‌ها و توانایی‌های آنها به‌عنوان الگویی مناسب برای دیگر استادان استفاده گردد.

چنانچه این‌گونه استادان از لحاظ ویژگی‌های اخلاقی، رفتاری، آموزشی و حتی شخصیتی در خور توجه و تشویق و حمایت مسئولان قرار گیرند، می‌توانند بازدهی فزاینده‌ای را از خود به نمایش گذاشته و با فراغ خاطر بیشتری، به تدریس پردازند و فعالیت‌های آموزشی - پژوهشی متنوع‌تری را نیز ارایه دهند. همچنین، از آنها در دیگر مراکز آموزشی، به غیر از واحد مربوطه می‌توان استفاده نمود.

• دستاوردهای تحقیق حاضر، مدّ نظر سیاستگذاران و برنامه‌ریزان آموزشی - تربیتی و مسئولین دانشگاه‌ها و سازمان سنجش قرار گیرد.

• کمیته‌های اجرایی و کاربردی برای عملیاتی کردن ویژگی‌های احصاء شده در این تحقیق، تشکیل گردد تا نتایج تحقیق حاضر را پی‌گیری نمایند.

◀ در تحقیقات آتی جهت بررسی ویژگی‌های استاد مطلوب دامنه‌ی تحقیق منحصر به بررسی دسته واحدی مانند ویژگی‌های اخلاقی، رفتاری و یا آموزشی گردد تا نتیجه‌ی عملی و قابل کنترل بیشتری به‌دست آید.

◀ در این عرصه و به‌منظور پرکردن خلأهای نظری و عملی، استادان یک یا چند نظام آموزشی (مثلاً کشور مالزی یا عربستان و...) با استادان نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران مقایسه گردد.

◀ در تحقیقات بعدی، بررسی میدانی به نظرسنجی از دانشجویان منحصر نگردد؛ بلکه از دیدگاه متخصصان، کارشناسان و استادان دانشگاه‌ها نیز نظرسنجی به‌عمل آمده و به مقایسه دیدگاه دانشجویان با استادان پرداخته شود.

منابع فارسی

- آخوند، ع. (۱۳۸۳). بررسی عوامل مؤثر بر مقبولیت مدیران از نظر معلمان و کارکنان مدارس راهنمایی و متوسطه شهر پیشوا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- دلاور، ع. (۱۳۸۶). روش‌های تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. تهران: نشر ویرایش.
- دیوانگاهی، م. (۱۳۸۲). تدریس اثربخش در آموزش عالی. انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد نوشهر و چالوس.
- رهنما، ا. (۱۳۸۷). انسان مطلوب از دیدگاه اسلام. طرح پژوهش و تحقیق آموزش و پرورش.
- شریعتمداری، ع. (۱۳۸۱). چگونگی ارتقای سطح علمی کشور. تهران: انتشارات فراشناختی.
- شریعتمداری، ع. (۱۳۷۴). رسالت تربیتی و علمی مراکز آموزشی. انتشارات سمت.
- شعبانی، ح. (۱۳۸۲). مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روش‌ها و فنون تدریس). تهران: انتشارات سمت.
- عسگریان، م. (۱۳۸۳). مجله پژوهش‌های تربیتی، دانشگاه تربیت معلم تهران، شماره (۲) تابستان، ص ۸۱.
- مهرمحمدی، م. (۱۳۷۹). بازاندیشی فرایند یاددهی- یادگیری و تربیت معلم. تهران: انتشارات مدرسه.
- میلر، دبلیو؛ آرومیلر، ماری. (۱۳۸۰). راهنمای تدریس در دانشگاه‌ها. ترجمه: ویدا میری. تهران: انتشارات سمت.
- ناعمی، ع. م. (۱۳۸۳). روان‌شناسی آموزش خواندن. مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.

- Ciancialow, H. (2007).** The comparative students of college in the teacher characteristics. *Journal of Psychology*, 69, 32-33.
- Clarmin, B. (2008).** Students' opinion of master desirable characteristics. *Journal of Social Psychology*, 71, 29.
- Cordinals, K. (2007).** The master typical characteristic. *The Journal of Psychoeducational*, 33, 25.
- Frally, A. (2006).** The survey manager aptitude about teacher characteristics. *Journal of Psychology*, 65, 23-24.
- Markes, A. (2006).** Identifying master characteristic: *The Journal of Psychology*, 78, 22-24.
- Noddings, N. (1998).** *Philosophy of education*. Boulder, CO: Westview Press.
- Richardson, K. (2008).** The standpoint collegian aground master characteristics. *The Journal of Curriculum*, 26, 39-40.

